

Як продукт людського суспільства, мова права справила великий вплив на його правовий розвиток. Сучасне суспільство з усіма його атрибутами багато чим зобов'язано мові. Так виникнення, розвиток права і взагалі його існування неможливо без мови. І цей факт визначено тим, що право являє собою форму суспільної свідомості, яка відбиває суспільне буття за допомогою мови. Крім того, мова права є не тільки соціальним засобом збереження та передавання правової інформації, засобом правової комунікації, але і одним із головних засобів керування людською поведінкою.

Список використаної літератури:

1. Бержель Ж.-Л. Общая теория права / Жан-Луи Бержель; пер. с фр. – М.: NOTA BENE, 2000. – 576 с.
2. Ллойд Д. Идея права /Деннис Ллойд; пер. с англ. – М.: ЮГОНА, 2002. – 416 с.

Ключові слова: право, мова, правова інформація, комунікація, мова права, семіосфера права.

Ключевые слова: право, язык, правовая информация, коммуникация, язык права, семиосфера права.

Key words: law, language, legal information, communication, law language, semiosphere of law.

МИНЬКОВИЧ-СЛОБОДЯНИК ОЛЕНА ВАСИЛІВНА

Миколаївський інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри загальнотеоретичної, конституційної
та цивілістичної юриспруденції, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ ЕТАПІВ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Культура є основними досягненнями людей в їх матеріальному і духовному житті. Культура – це віддзеркалення процесів, які проходять в суспільстві. Сьогодні важко сказати, що є первинним право чи політика, а отже, правова чи політична культури. І та і інша культурні субстанції втратили ореол зразковості, хоча покликані це зробити в силу своїх особливостей, за для блага суспільства та й особи в цілому.

Аналіз проблеми співвідношення політичної та правової культури дає можливість зрозуміти чому групи людей або цілі народи, діючи в межах ідентичних політичних та правових систем, але ж виховані на різних цінностях та маючи різноманітний історичний досвід, по-різному сприймають одні й ті ж політичні події, по-різному ведуть себе у політичних ситуаціях, по-різному створюють систему правових норм.

Визначивши спільні характерні ознаки політичної культури в різних країнах можна визначити певну тенденцію та основні критерії, що впливають на формування політичної культури в перехідних суспільствах і отримати більш чітке трактування цього явища [1].

Тому порівнюючи етапи становлення правової та політичної культури можна прийти до висновку, що спочатку на рівні інстинктів формувалась правова культура. І період її становлення до цивілізаційний, який датується з найдавніших часів до XVIII ст. до н.е. та характеризується пануванням природного та звичаєвого права, яке забезпечувалось цілою системою заборон та табу є більш давній, ніж період, який мало чим відрізняється від попередньо проаналізованого періоду, і відноситься до першого періоду політичної культури, а саме з найдавніших часів до V ст. до н.е. від первіснообщинного ладу до античного суспільства – період дитинства зародження політичної культури. Це період формування людини як культурної істоти. Якщо порівняти ці два періоди, то можна з упевненістю констатувати, що саме з заборон та табу зароджувалась правова культура, а вже з періодом стратування суспільства з'явилися певні соціальні групи, які відстоювали власні інтереси, і ці групи, зазвичай, мали доступ до матеріальних ресурсів і благ. Саме тому автор приєднується до думки вчених-політологів в питанні зародження політичної культури, як культури, що зародилась у стародавньому світі. І це пов'язано з формуванням політичної думки та з тією стадією розвитку суспільного виробництва, коли з'являється приватна власність на знаряддя і засоби виробництва, йде поділ суспільства родів, племен, общин, на різноманітні соціальні спільності, виникають стани, різноманітні соціальні верстви, утворюються держави. Становлення і розвиток політичних ідей у всіх стародавніх народів сягає корінням в джерела міфології і оперує міфологічно-релігійними уявленнями про місце людини в світі. Перехід від общинного первісного ладу до ранне класового суспільства і політичної форми організації суспільного життя супроводжувався дедалі поглиблюючими процесами соціального поділу населення, посиленням соціально-політичних і економічних непримиренностей, загостренням суперечностей між різними верствами суспільства-родовою знаттю і збіднілими общинниками, багатими та бідними, вільними та рабами. Тому, на першому етапі ми чітко прослідковуємо залежність політичної культури від правової культури. Бо як такої політичної культури не існувало.

Під впливом розвитку родоплемінних відносин, зміни економічних чинників, появою спеціальних умов, пов'язаних зі зміною матеріальних чинників для існування певних верств населення, які привели до стратування суспільства, появою інституту вождів все це стало основою для зародження політичної культури, яка сформувалась у надрах системи табу та звичаєвого права, тобто в надрах правової культури.

Як свідчать стародавні джерела, правові уявлення в Стародавньому Єгипті, Індії, Китаї, Греції, Вавилоні, Персії, Римі, Україні-Русі та інших країнах мали спільний релігійно-міфологічний характер. З них почалась зароджуватись правова культура, яка, спочатку в усній формі, а

згодом і у письмовій, виросла в систему правових норм. З розвитком класового суспільства прийшло розуміння, що це вигідно тим, хто править в державі. У Стародавньому світі з розкладом і розпадом общинно-племінних відносин, загостренням суперечностей між племенами, родами, виникненням міжплемінних війн, появою власності на знаряддя і засоби виробництва, продукти праці, приватного інтересу виникають прагнення окремих осіб нажитися за рахунок інших, розширити своє багатство. В общині виникає майнова нерівність багаті та бідні, гноблення зазнають не лише раби, а й співплемінники по общині. Уже в III-II тисячолітті до н. е. населення Стародавнього світу Єгипту, Китаю, Індії та інших країн ділилось на багатих і бідних, експлуатованих рабів і власників рабів, знаті та ін. Землероби, виноградарі, скотарі та інші верстви виявляли опір пограбуванню їх знаттю, захопленню земель багатими, не хотіли віддавати їм те, що здобувалось своєю тяжкою працею. Раби прагнули повернути собі свободу і не хотіли працювати на рабовласників. Надбані вождями племен багатства давали їм можливість брати собі на службу стражників та загони воїнів. З посиленням влади вожді племен стають повноправними повелителями племені, стають царями, намісниками Бога на Землі. З виникненням держави влада стає силою, з допомогою якої багата знать здійснює панування над різними верствами: землеробами, виноградарями, скотарями, рабами та ін. Саме тому в силу історичних процесів відбулася трансформація звичаєвого права в систему певних законів. На цьому етапі, на думку автора, відбулася трансформація під впливом уже сформованих правових норм та зміна пріоритетів, щодо визначення факторів впливу на особу і суспільство правової та політичної культур. Тепер первісною стає політична культура. Від поглядів певної соціальної групи тепер залежить і те законодавство, яке буде запропоноване соціуму під виглядом законів. Про це свідчать політичні ідеї пов'язані з іменами Платона та Аристотеля. Йдеться про виділення політики як самостійної сфери суспільного життя, обґрунтування необхідності держави практичного втілення політики з метою нормального функціонування соціуму. Суть Аристотелевого підходу до політики криється в акцентуванні на її мудрості як умінні вибирати засоби для досягнення загальної мети (перевершує індивідуальні забаганки окремих людей) блага всіх [2, с. 25-27]. Автор не може не погодитись з даною думкою, бо тільки політики можуть видавати суспільству бажане за дійсність, в цьому мудрість філософії політичної культури.

В період середньовіччя наука висунула ряд ідей для наукових тверджень щодо політики та політичної культури. Ми прийшли до висновку, що неправомірні бажання окремих груп людей чи окремої особи є засобом досягнення егоїстичних цілей, в даному випадку доречно сказати, що мета виправдовує для свого досягнення будь-які засоби. І це суперечить законам та створеній системі Римського права, початки якій дала античність. Так була втрачена першість права над політикою.

Натомість на даному етапі створився стійкий порядок лояльних форм правління, в основі лежить беззаперечне виконання законів.

В цей період влада представлена громадськістю як здійснення божого промислу. В основі політичної культури лежить ідеологія церкви, боязнь простої людини порушити заповіді Божі.

Прийнято вважати, що Новий час змінив акцент у взаєминах людини й влади і розвиток демократії відбувався завдяки розширенню простору свободи, де рівність виступає природним запобіжником демократії, а держава засобом підтримки гармонії. Аналізуючи проблеми українського суспільства в питанні впливів правової та політичної культур, слід акцентувати увагу на таких особливостях історії України, які мали важливий вплив на розвиток української політичної та правової культури.

Багатовікова бездержавність, розчленування української території та включення її частин у різні держави з різними культурами, політичними та правовими системами, що призвело до психологічного, побутового і політичного відчуження між різними частинами українського народу, багатократна денационалізація провідної верстви України, у XVI–XVII ст. наша боярська і шляхетська верства спольщилася. У XVIII–XIX ст. нащадки козацьких старшин стали на бік Росії. У XX ст. пролетарська провідна верства була знищена або здебільшого пішла на службу інтересів советсько-російської імперії [3, с. 54].

Виходячи з останньої тези, можна зробити висновок з поділом суспільства на класи домінантою по відношенню одна до одної, стає політична культура, яка є тим механізмом, який створює під себе систему права. І лише в суспільствах, де домінує демократія, правова культура в змозі змінити існуючий порядок. Але приклад Великої Британії та США, які перед світом демонструють свою високу політичну культуру, яка базується на виконанні всіх правових норм, які є основою життя суспільства, привели тим паче до кризи в суспільстві. Щодо брекситу та бюджетної кризи. А що породило ці процеси в країнах високої політичної культури. Політика окремих осіб, в даних випадках політика прем'єр-міністра Терези Мей в питанні брексита та виходу з Євросоюзу та президента США Дональда Трампа, в питанні зведення стіни на кордоні з Мексикою. Від бажання двох осіб залежить доля не тільки Великої Британії та США, а й багатьох країн світу. Ось чому політика сьогодні домінує над правом, яке стає часто заручником амбіцій та поглядів деяких осіб, які бачать себе головними в цьому непростому світі. Тому можна зробити висновок: історичні етапи правової та політичної культури переплітаються в залежності від суспільно-історичної формації та тих особистостей, які правлять людством.

Список використаної літератури:

1. Піхун О. Проблеми формування політичної культури в перехідних суспільствах на прикладі України // Електронний ресурс [Режим доступу]: <https://naub.ua.edu.ua/.../pikhun-o-problemy-formuvannya-p...>
2. Іщенко М. Політологія: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Черкаський національний ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси : Видавництво ЧНУ, 2004. 387 с.

3. Сас П.М. Політична культура українського суспільства (кінець 16-го ст. – перша половина 17-го ст.) [Текст]: [підручник] / П. Сас. К. „Либідь”, 1998. – 296 с.

Ключові слова: право, політика, правова культура, політична культура, держава.

Ключевые слова: право, политика, правовая культура, политическая культура, государство.

Key words: law, politics, legal culture, political culture, state.

СЕРЕБРО МИХАЙЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук

ТРИАНГУЛЯЦІЯ В МЕТОДОЛОГІЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Монізм, традиційність та консерватизм методологічної бази юриспруденції сьогодні відійшли в минуле. Сучасна методологічна оптика починає асоціюватися з іншими визначальними маркерами: постнекласика, мультидисциплінарність, поліпарадигмальність, змішані методології, тріангуляція, інноватика [2] та ін.

Сьогодні все більшою мірою затверджуються абсолютно нові науково-дослідні проекти. Наприклад, активно розвивається напрямок «натуралізації права», під яким розуміють використання результатів дослідження таких наук, як медицина, соціологія, психологія, біологія тощо. Це дає можливість продуктивно вирішувати проблеми пов'язані із питаннями свободи волі, мотиваційних та емоційних процесів, кореляцію між активністю людського мозку та правовою поведінкою (правомірною чи неправомірною) тощо. З'являються аргументовані спроби вивчення права з позицій точних наук: Ю. Станек «Право и нейронаука», Л.В. Голоскоков «Право и математика: точки пересечения» та ін. Не менш яскравими прикладами тут можуть бути дослідження на межі з науками культурного плану: одеська школа права представлена тут напрямком «право та література» [6], харківська школа цікавиться проблематикою «право та кіно» [4], тощо.

З цього приводу Ю.М. Оборотов зазначає, що у цілому йде процес затвердження нової парадигми методології юриспруденції як стійкої дослідної бази, забезпеченої філософськими, загальнотеоретичними та галузевими досягненнями [3, с. 34].

Вбачається актуальним звернення до такого нового явища в методології юридичної науки, як тріангуляція, затребуваним виявляється розкриття його сутності, подальша юридизація та апробація в рамках дослідження як права, так і держави.

Тріангуляція давно є одним із елементів природничих наук, там це метод визначення місцерозташування певного об'єкта по пересіченню